

Fisken som promenerar på stenhällar.

Älen vandrar gärna vid mänskiflet. — Fem mil på ett dygn. — Rekordfiske i somras. — Från Mexico till Faludden. — Flera möjligheter outnyttjade för golländska ålfiskare.

För Gotlänningen av T. G.

Alhottensörnsfisket vid Nydden i Näs.

När höstmörkret börjat komma i september och alla turisterna regnat hem, då kommer älen. På vår kust blir det då fart på gubbarna, ålryssarna och bottengarnen sätts i långa rader vid rikar och större bukter som vänta på söder, vid Gothen, Östergarn, Lau, Grötlingbo, Fide och naturligtvis Faludden. Med de förstnämnda redskapen har man fiskat länge, de ha bara följt utvecklingen, blivit större och djupare, och kanske en och annan lagt sig till med något anordning konstruktions en man hade förr. Bottengarnen äro emellertid ganska nya. Det första bottengarnet uppvissades på lantbruksmötet i Visby 1921 och har sedan dess fått sina 17 efterföljare. Det är stora och dyrbära redskap med en 100 fannats arm, upp till 15 fot djupa och kosta ca 2,000 kr. Det största bottengarnsfisket ha vi för närvarande i Lau, där två fiskare ha sammanlagt tre garn. Bottengarnen ha den fördelen framför ryssarna, att de stå till färdig i hårdare väder, släpa av fiskerstråken bättre och fiska på djupare vatten. Vid Gollands kust skulle säkerligen ålbottengarnsfisket kunna utvecklas särskilt vid Grötlingbo, Fide och Faludden.

Sedan fiskaren väl fått redskapen utsatta är det ständigt tillgått varje morgon Ryssarna och garnen skola vittjas och ses efter, och fångsten släpps i större eller mindre rumpor alltefters fiskets storlek. Som bekant till men lagring betydligt bättre än annan fisk av orsaker vi här nedan närmare skola redogöra för. Har man ryssor är det ett evigt plockande med massa och skrap, som vill lägga sig på dem. Det gäller att särskilt under den mörka delen av midsommartiden hålla dem rena, ty då har den eftertraktade älen större vandringslust än annars.

Under september, oktober och under milda höstar delvis in i november pågår fisket. Ål släpps till ål i rumporna och allt eftersom tiden lider måste försäljningen ske. Ålfiskarna ha sin egen försäljningsorganisation, Gollands ålfiskareförbund, som startades såsom en försäljningsorganisation av det numera taligen avsmånade Sveriges ålfiskares riksförbund. Men den golländska ålförbundet har fortsatt sin verksamhet oberoende av riksförbundet, och förra hösten ombildades förbundet till ekonomisk förening o. p. a. Förbundet har ca 75 medlemmar, och man kan nästan tala om hundra procentig andeluttag. Det är uppdelat på sex distrikt i vars spets står ett ombud som har ett ställe i kontakt med medlemmarna, ta reda på och rapportera fångsterna — det sistnämnda är ej ett av de lättaste uppgifterna — och sedan meddela när ålsvanen kommer och hämtar ålen.

Genom förbundet säljes all ål, och det är ej minst viktigt att anbuden samlas på en hand. Från svenska och danska ålgrönsäter införas offerter, och varan försäljes sedan till den högstbjudande. De senaste åren ha danskarna köpt den

golländska ålen. De ha betalat de bästa priserna och gotlänningarna ha trivts med dem. En dag kommer rapport från förbundet att ålsvanen har kommit till den och den platsen och det gäller att hålla sig beredd. Är det vackert väder kommer kanske kvassen nästa dag i gryningen. Den kör ända upp till fiskarens surpar, och ålen väges ombord, där den sedan släpps i rumporna i fartygets inrindöme. Väst efter vikt läper ned i fartyget och när man samlat in 10 à 12 tusen kg. är man färdig att vända hemåt. En färd som vid vackert väder kan ta tre dygn i anspråk, men mycket längre tid när vinden är galen. Att gå med en ålskuta fullastad har inte till de angenämaaste resorna. En och annan gång kör en ålsvane på grund, får hål i botten och ålarna frigöras ur fångenskapen och få själva fortsätta sin avbrutna resa ned mot Mexikanska viken till lek och parningsrörelser.

II.

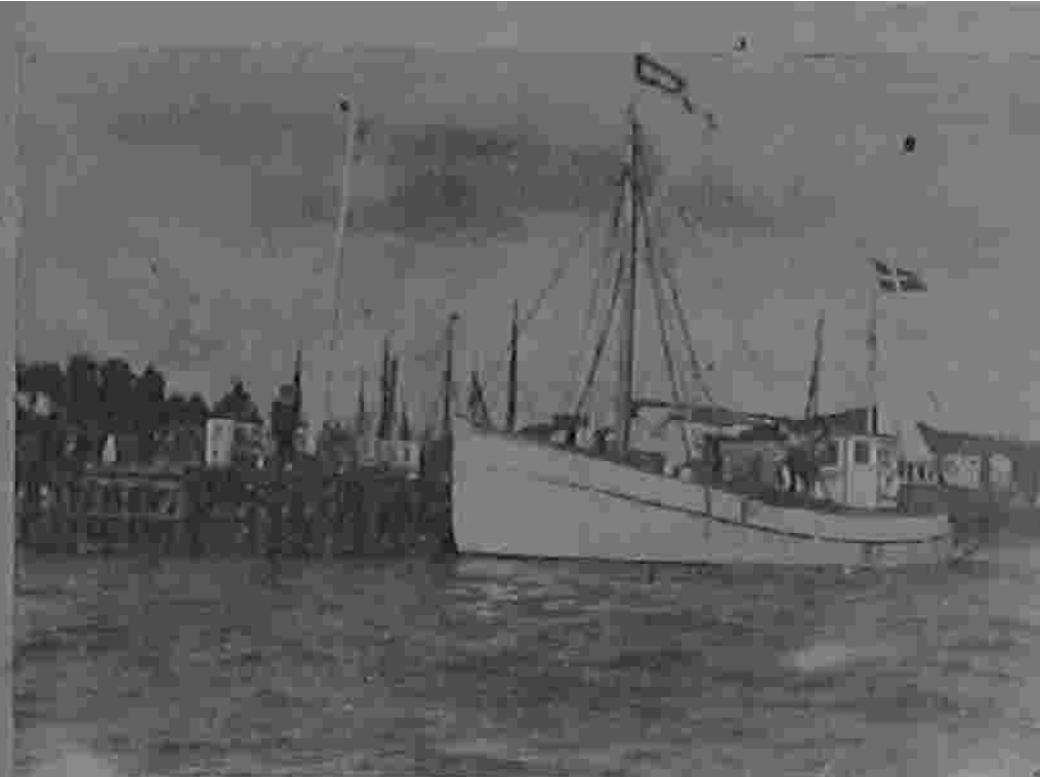
Varifrån kommer då ålen och vart går den? Ja, svaret på den frågan återstår som en saga men är likväl sann enligt resultaten av de senaste årens forskning.

Den ål vi fånga om köstarna i ålryssor och bottengarn är ål som är stadd på vandring från sina vanliga uppväxt- och uppehållsorter till lekplatserna. Vägen tas mestadels efter kusterna men någon gång kan ålen även bege sig över större djupa. Ålen har med märkeningar följt ålens vandring, dock ej längre än till Skagen. Som tidigare meddelats återfångades vid Lau i höst en ål, vilken märktes i Tallinnviken i Estland. År 1928 märktes genom lantbrukstyrelsen 200 ålar utanför Östergarn, varav 9 st. återfångades 4 st. vid Gotland i närheten av märkningsplatsen och 5 vid fastlandets kust, därav 2 på Blekingekusten och 2 på Ölands sydöstra kust. Detta säger en del om varifrån den ålen kommer, som färdas vid den golländska kusten. Men säkert har en del ål även sin tillhålls- och uppväxtplats vid själva kusten.

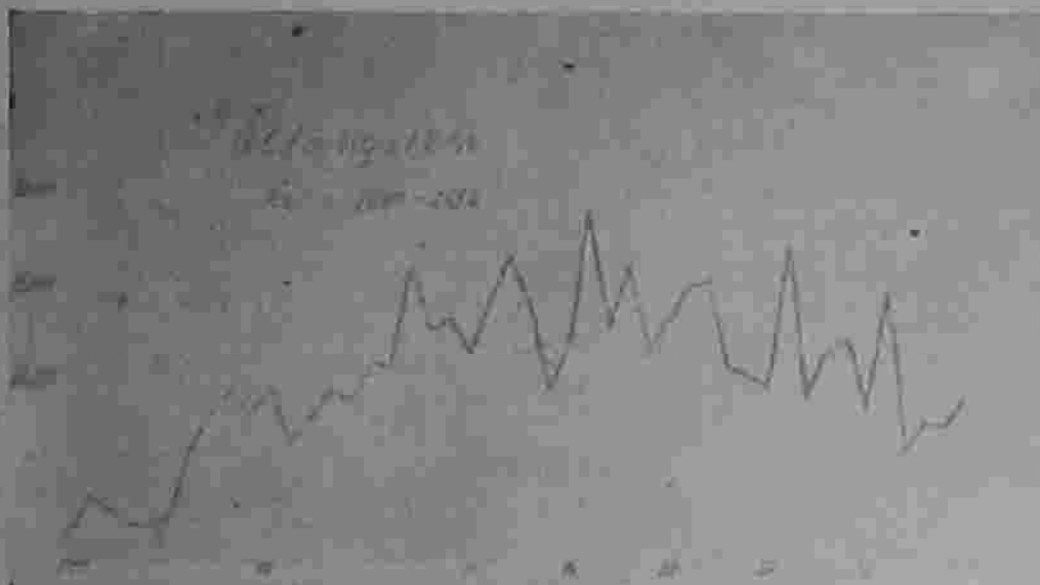
Man trodde förr att ålens vandring följde botten, och fiskarens voro mycket noga med att redskapen sköto rätt in till botten. Numera ha iakttagelser gjort huru ålen i nästan lodrät ställning även rör sig med långsamt slingrande rörelser helt nära vattenytan. Bottengarnen har man därför uppsett med en balm över vattenytan. Vandringshastigheten varierar starkt, i genomsnitt torde vandringshastigheten vara sig med 15 km. i dygnet men även 20 km. har konstaterats genom märkeningar.

Det är en mycket växlande storlek på den lekvandrande ålen. Man har funnit ålsmått med till en längd av 22 cm., medan de minsta honorna varit 42 cm. Hannarna äro i regel små och ha inte utvecklade nor om Kälmar sand. Före vandringen anlägger ålen lekdräkt. Den s. k. gulålen blir så småningom allvarglansande med tjock, fast hud, får förvårdade ögon och hökrygg. Av den rövgripta ålen blir en fisk som inte intager någon föda, men hela dess kropp blir motståndskraftigare, och kan tåla starka påfrestningar. Det är härigenom som vandringstålen, eller den s. k. blankålen, är en så utomordentligt fin fisk att lagras. Den ål som uppköps här om höstarna kan således av upphandlarna hållas glänsande i rumpor eller särskilda baskonger till frim på vårsidan, utan att den på den förmärklige någon skada.

Genom omfattande undersökningar har man funnit att ålvandringen blir

Alhottensörnsfiske av Kolding.

Ålfångsten vid Gotland åren 1890-1935.

kraftigare efter varma somrar, en ganska naturlig sak då ålens tillväxt och utveckling sker snabbare i vatten med högre temperatur. Förliden sommar kan sig ha tillhört de varma och torra, men så har även ålfisket givit rekord vid våra kuster.

Om ålens åden sedan den passerat Nordstjärnan vet man ganska lite. Enligt den danska professorn J. Schmidts undersökningar med fiskeriundersökningsfartyget Diana leker ålen i Atlanten närmast utanför Mexikanska viken. Expeditionen påträffade här oöfverskådliga romkorn efter ål och även nykläckt yngel. Dessa iakttagelser gjorde på ett djup av 2-300 meter över ett djup av 6 à 7,000 meter. Härifrån kunde man följa ålryssens vandring emot Europas kuster. Själva leken syftar till att under senare delen av vintern och på våren under våren och långt in på sommaren. Efter leken döer antagligen ålen, vilket antagande stödes därav, att man icke funnit några lekålar på vandring emot Europas kuster. Detta förhållande är i och för sig kanske ej så märkligt, då även flera andra fiskar dö efter leken.

Fram på sommaren ha ållarverna nått en längd av ca 25 mm. De anträffas då högt upp i vattnet, ibland upp i själva ytan. De äro då bladformiga och föras med lätthet av havsströmmarna in mot kusterna. Under följande sommar nå de en längd av 50-55 mm. och påträffas då i norra Atlanten. På tredje sommaren nå de fram till kusterna, och antaga då allt mer och mer den bandformiga kronform. Ålen har en mycket vidsträckt utbredning. Den förekommer lunda ned från Medelhavet och upp mot Nordkap. Det märklige är att icke naturliga ålsmått rusa upp i första bästa sötvattendrag de komma till. Nej, som ledde av en oegentlig hand sprida de sig utefter nästan alla kuster in i Östersjön, i Bottniska viken, och sedan här det uppför olika älvar och vattendrag. Inga hinder få möta på den färd, som i en del fall måste företagas i dagvattent gräs eller över en bergskall med tillhjälp av ålens egen stenomliga avsevärda. Den har då även god hjälp av sin förmåga att långa kunna vänta övan vatten.

Som vi tidigare sagt stanna hannarna kvar vid kusterna och föra en drömlig belevsma lättningsly. Det är hannarna däremot som vilja upp på goda foderplatser. Ju längre norrut de unga ålarna måste vandra, ju högre blir deras ålder. Således är åldern hos de uppvandrande ålarna i Mörrumsåns omkring 2 år, i Motala ström 4-5 år och i Dalälven över 6 år.

När ålen kommit upp på foderplatserna börjar vandringstiden svaga, och den främsta uppgiften blir nu att äta och vila. Den livnar sig på olika orsaker, framför allt på olika orsaker, små fisk, grodor o. s. v. Uppgifterna om att ålen särskilt skulle äta döda djur, äro gripna ur luften. Naturligtvis kan ett nyttigt dödt djur även för ålen erbjuda en god måltid, men däremot icke så. Den som sysslat med ålfiske i våra sötvatten vet, att ålen ej buggar på gammalt bete. Ju fiskare bete, ju bättre fångst, och detta är ett gott bevis för att ålen icke är någon asfisk. Men alla ålar vandra inte upp i vattendragen, en betydande del av dem stannar säkert kvar vid kusterna, där de finna utmärkta foderplatser.

De tyska fiskarna resa hem.

Ett tack till alla som hjälpt dem.

De två tyska fiskarna Franz Rehse och Erich Krämer, som den sista oktober kommo i land vid Näs fyr efter att ha drivit omkring i svår storm under sju dygn och därför måste intas för vård på lasarettet, äro nu återställda från de ådragna köldskadorna. Den senare av dem — den yngre — har en tid vistats ute och därvid omhändertagits av landsmän i Visby, och den äldre utskrivs från lasarettet i dag. De komma att resa hem i sällskap i morgon, närmare bestämt till Palmnicken i Ost-Preussen. Deras båt, en värdefull fiskebåt med segel, byggd av ek och lämpad för motor-drift, kommer att säljas här.

Vi ha från de båda fiskarna fått motta ett tackbrev med anhängan om publicering. Brevet har följande lydelse:

Herzlichen Dank an alle guten Menschen, die uns in unserer grossen Not geholfen haben. Der liebe Gott möge es alles belohnen.

Franz Rehse. Erich Krämer.

I översättning lyder tackbrevet:

Ett hjärtligt tack till alla snälla människor, som hjälpt oss i vår stora nöd. Må den käre Guden belöna alla.

Det kan tilläggas, att de båda männen, som i ö. o. högre äro gifta, varit föremål för mycken vänlig omtanke och hjälpsamhet av sina landsmän här, bl. a. herr Hejke, Haase och Hötzelt. Och mottagandet ute på Näs fyr var ju det allra bästa, så de båda männen reser säkerligen hem med de allra bästa minnen — trots allt — från sin våldiga seglats, vilken så när hade blivit deras sista.

Härifrån fara de på konsulatets bekostnad närmast till Stockholm, där representanter för tyska generalkonsulatet ta hand om dem och sända dem vidare till Sassnitz, där pengar hemifrån ligga och vänta, och så här det av till sist till familjerna hemma i Palmnicken, som inte ligger så långt från Pillau.

III.

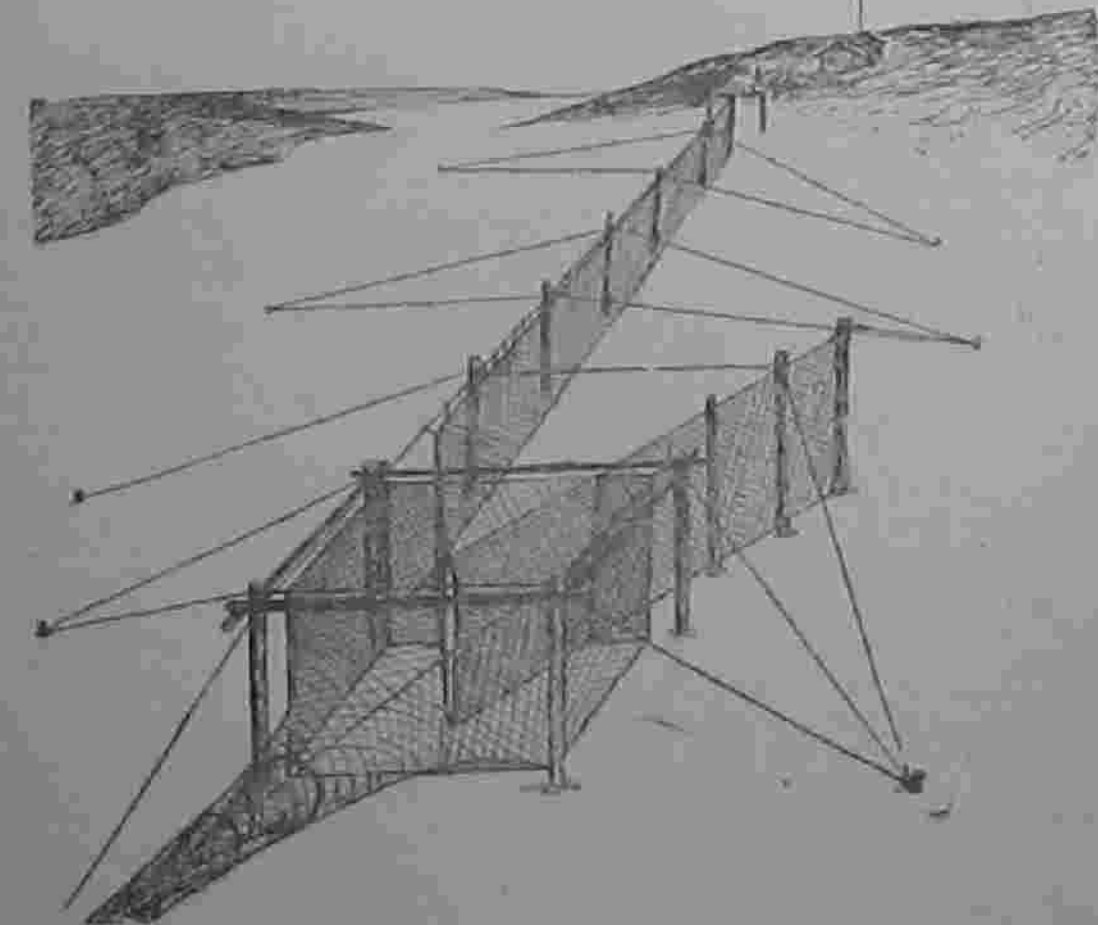
Men låt oss till slut se hur ålfisket gestaltat sig vid Gotlands kust under sista åren. Före år 1890 var fångsten relativt liten, närmast på grund av att fisket idkades i liten omfattning. Före 1901 hade fångsten icke överstigit 10,000 kg., vilket nåddes först 1906. Högsta fångsten noterades 1917 med 18,210 kg., närmast följd av 1927 med 17,080 kg. I år hoppas man slå rekord för Gotland med en fångst av 20,000 kg. och det skall bli intressant att se om denna affra kommer att stå sig när statistiken föreligger färdig.

Värdet har naturligtvis varierat allt efter fångstens storlek, men även i förhållande till konjunkturerne på den europeiska marknaden. Den golländska ålen försäljes och konsumeras utom landet, till övervägande delen i Tyskland men även i England och Holland. På 1890-talet till 1914 stodo priserna till kr. 10 pr kg. för att 1914 sjunka ned till

95 öre och sedan åter stiga under krigstiden ända upp till 3 kr. kg. vilket betalades 1918. Sedan fallde priserna åter och befunno sig 1926 i 1:60 pr kg. Under de senaste fem åren har medelpriset pendlat mellan kr. 1:70 och 1:90 pr kg., vilket torde få anses som ganska normalt. Den golländska ålen är av bästa kvalitet och av betydligt större och jämnare sortering än en del fastlandsål. Medelvikten uppgår till ca 8 hg. Detta utmärker tecken att det fångas ålar på upp till en vikt av 3 kg.

Ålfisket på Gotland är dock ganska obetydligt emot ålfisket i sin helhet vid landets kust. Enligt 1935 års statistik för hela landet uppgick ålfångsten till 1,844,525 kg. till ett värde av 2,702,191 kr. Framan rummet intar Kalmar läns södra del med en fångst på 584,800 kg. och ett värde av 995,270 kr. Närmast efter kommer Blekinge och Kristianstads län.

Ålfisket i vårt län kan nog till en mindre del utvecklas, men det har sina svårigheter på grund av den hårda botten och den öppna och oskyddade kusten. Emellertid finns det flera goda platser för ålbottengarn som ligger outnyttjade och som säkert skulle lämna sina brukare god ersättning för såväl arbete som redskap.

Ett modernt ålbottengarn.